



mun. Chișinău, str. P. Rareș, nr.18,
Republica Moldova, MD-2005,
tel./fax:(+ 373 22) 218768
e-mail: info@csj.md

Chișinău, P.Rareș, 18 street,
Republic of Moldova, MD-2005,
tel./fax:(+373 22) 218768
e-mail: info@csj.md

Nr. 2rac-386/17 din 30.11.2017

**Domnului Tudor Panțiru
Președintele Curții Constituționale a RM**

Prin prezenta, în baza încheierii din 29 noiembrie 2017, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, vă expediază sesizarea înaintată de către reprezentanții Instituției private „Liceul de Limbi Moderne și Management”, directorul Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu privind controlul constituționalității prevederilor alineatului (18) art.36 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995 în vigoare până la 24.11.2014.

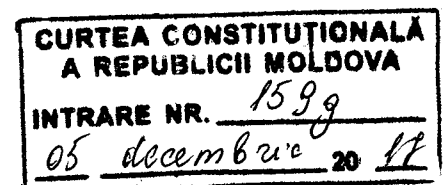
Anexă: copia demersului cu anexe pe 9 pagini, copia încheierii din 29.11.2017 și cauza civilă nr.2c-1430/14 în 3 volume.

Cu respect,

**Președintele Colegiului civil,
comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție**

T.Vieru

Ex: T.Bradu



33

Curtea Supremă de Justiție		
Secția scrisori și audiență - 2		
Nr. de înregistrare	4024	
06.	11	20 17

Curtea Supremă de Justiție
de la **Recurent: Liceul de Limbi Moderne și Management,**
mun. Chișinău, str. P.Rareș, 30

Pârât: Consiliul mun. Chișinău,
Mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 83

Demers (dosar nr. 22ac-386/17)

de ridicare a excepției de neconstituționalitate

La data de 11.08 2017, Liceul de Limbi Moderne și Management a înregistrat la Curtea Supremă de Justiție cererea de recurs împotriva Deciziei Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2017, recurs, la moment, este pendinte pe rolul CSJ.

Curtea de Apel Chișinău, soluționând litigiul, a aplicat norma din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014: "(18) ... *Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat, în limitele normativelor instituțiilor de stat, în modul stabilit de Guvern.*". Această normă, după cum a conchis instanța de apel – expres exclude clasele liceale 10-12 din instituțiile private de învățământ de la finanțare publică de la bugetul de stat.

Considerăm că norma pe care s-a întemeiat Curtea de Apel Chișinău la soluționarea litigiului și care, eventual, ar putea fi aplicată și de Curtea Supremă de Justiție la soluționarea procesului în ordine de recurs, este contrară unui șir de norme constituționale, în particular art.1 (3), 10, 16, 35, 126 din Constituție, ceea ce ne determină să

Solicităm :

- Admiterea demersului
- sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova și suspendarea procesului civil până la examinarea respectivei sesizări de către Curtea Constituțională,
- ridicarea excepției de neconstituționalitate în fața Curții Constituționale în vederea controlului constituționalității sintagmei " ... *Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat...* " din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995 sub aspectul omisiunii de a include și instituțiile de învățământ liceal, prin prisma corespunderii cu art.1 (3), 10, 16, 35, 126 din Constituție.

Anexa:

- excepția de neconstituționalitate.
- mandat de avocat

Director

Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management"

Zaharii Aramă

Avocat

Vladimir Grosu



*Corespunde
originea
Geo. Cluș*

35

Curtea Constituțională A Republicii Moldova

Excepție de neconstituționalitate

în temeiul art.135 (1) din Constituție

Autorul. Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management"

Obiectul

Exercitarea controlului de constituționalitate a sintagmei " ... *Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat...*" din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995 sub aspectul excluderii treptei liceale din instituțiile private de învățământ general secundar de la finanțare din partea Statului, prin prisma corespunderii cu art.1 (3), 10, 16, 35, 126 din Constituție.

Circumstanțele de fapt

1. La 12 iunie 2014 Liceul de Limbi Moderne și Management a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului mun. Chișinău cu privire la încasarea alocațiilor pentru finanțarea desfășurării procesului de învățământ.
2. Prin hotărîrea Judecătorei Centru mun. Chișinău din 21 octombrie 2014 acțiunea a fost admisă integral, s-a încasat de la Consiliul mun. Chișinău în beneficiul Liceului de Limbi Moderne și Management suma de 5 541 383,79 lei cu titlu de mijloace financiare pentru finanțarea elevilor pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014.
3. Prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2017, a fost admis apelul Consiliului municipal Chișinău, s-a modificat Hotărîrea instanței de fond prin micșorarea sumei încasate de instanța de fond. Curtea de Apel Chișinău a constatat inter alia :

"69. Colegiul judiciar reiterează prevederile art. 36 alin. (18) din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014, care stipulează expres că, finanțarea instituțiilor de învățământ privat se efectuează din sursele fondatorilor, din taxele de școlarizare, din sponsorizări, credite, donații. Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat, în limitele normativelor instituțiilor de stat, în modul stabilit de Guvern.

70. Din textul respectivei norme de drept reiese că doar instituțiile de învățământ privat preșcolar, primar (clasele I-IV, art. 18 din Legea învățământului) și gimnazial (clasele V-IX, art. 19 din aceeași Lege) pot beneficia, după acreditare, de finanțare de la bugetul de stat.

71. Prin urmare, legislatorul a consacrat expres categoriile de instituții de învățământ privat care pot fi finanțate din bugetul de stat, în rîndul acestora neincluzându-se învățământul liceal (clasele X-XII, art. 20 din Legea învățământului).

72. Astfel, pretențiile înaintate în privința alocațiilor pentru elevii din clasele liceale (X-XII), urmează a fi respinse, or, legea materială nu prevede posibilitatea finanțării învățământului liceal de la bugetul de stat. "

- 4. Astfel, Curtea de Apel Chișinău, soluționând litigiul, a aplicat norma din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014: "(18) ... Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat, în limitele normativelor instituțiilor de stat, în modul stabilit de Guvern.". Această normă, după cum a conchis instanța de apel – expres exclude clasele liceale 10-12 din instituțiile private de învățământ de la finanțare publică de la bugetul de stat.
- 5. La data de 11 august 2017, LLMM a înregistrat la Curtea Supremă de Justiție cererea de recurs.

Dreptul pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 35

Dreptul la învățătură

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

(2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

(3) Studiarea limbii de stat se asigură în instituțiile de învățământ de toate gradele.

(4) Învățământul de stat este gratuit.

(5) Instituțiile de învățământ, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.

(6) Instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

(7) Învățământul liceal, profesional și cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

(8) Statul asigură, în condițiile legii, libertatea învățământului religios. Învățământul de stat este laic.

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.

Articolul 126

Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

d) stimularea cercetărilor științifice;

e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;

f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;

g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;

Legea învățământului 547/21.07.95 - abrogat //Monitorul Oficial 62-63/692, 09.11.1995

Articolul 4. Principiile învățământului

(1) Învățământul constituie, sub aspect conceptual, un sistem unitar realizat într-o diversitate de structuri, forme, conținuturi, tehnologii educaționale.

Articolul 36. Învățământul privat

(1) Instituțiile de învățământ privat se pot înființa, reorganiza sau desființa la inițiativa persoanelor fizice și juridice, cu acordul Ministerului Educației, în formele prevăzute de legislația civilă pentru organizațiile necomerciale.

(2) Autoritățile publice, instituțiile publice, întreprinderile și alte organizații de stat nu pot fi fondatori ai instituției de învățământ privat.

(3) Învățământul privat se organizează și funcționează pe principiul nonprofit și aplică cu strictețe standardele educaționale de stat.

(4) Înregistrarea de stat și obținerea autorizării de funcționare provizorie constituie condiții obligatorii pentru desfășurarea activității instituției de învățământ privat. Denumirea instituției de învățământ privat va include tipul acesteia în conformitate cu legislația în vigoare.

(5) Capitalul statutar al instituției de învățământ privat trebuie să asigure realizarea scopurilor stabilite în prezenta lege și fixate în statutul ei și nu poate fi retras pe parcursul activității instituției de învățământ, cu excepția cazurilor prevăzute de legislație.

(6) Capitalul statutar trebuie să fie vărsat integral, în lei moldovenești, pe contul instituției de învățământ privat la data depunerii cererii de înregistrare.

(7) Plafonul minim al capitalului statutar pentru instituțiile private de învățământ este stabilit în mărime de:

- a) 1 milion de lei – pentru instituțiile de învățământ superior universitar și mediu de specialitate;
- b) 500 mii de lei – pentru instituțiile de învățământ secundar;
- c) 300 mii de lei – pentru instituțiile de învățământ primar, preșcolar și pentru celelalte unități de învățământ.

(8) Admiterea în instituțiile de învățământ privat se efectuează conform reglementărilor stabilite de Ministerul Educației pentru instituțiile de stat.

(9) Transferarea elevilor și studenților din instituțiile de învățământ privat în instituțiile de învățământ de stat se face în condițiile stabilite de Ministerul Educației.

(10) Absolvenților instituțiilor de învățământ privat care au susținut examenele de absolvire li se eliberează acte de studii în condițiile prezentei legi. În cazul în care instituția de învățământ nu a fost acreditată pe parcursul anului de studii, absolvenții anului de studii respectiv vor susține, cu aprobarea Ministerului Educației, examenele de absolvire în cadrul unei instituții de învățământ acreditate. Diplomele sau certificatele eliberate de instituțiile de învățământ privat neacreditate sînt recunoscute ca echivalente ale actelor de studii eliberate de instituțiile de învățământ de stat numai în cazul în care examenele de absolvire au fost susținute în conformitate cu standardele educaționale de stat, în fața comisiilor constituite de Ministerul Educației în instituții de învățământ acreditate.

(11) Conducătorii instituțiilor de învățământ privat și fondatorii acestora poartă răspundere de calitatea învățământului, de condițiile de educație și instruire, în conformitate cu legislația în vigoare.

(12) Personalul de conducere din învățământul privat este numit în funcție de către fondatori în baza unui regulament, aprobat de Ministerul Educației, și trebuie să fie angajat cu norma de bază în instituția de învățământ respectivă. Personalul de conducere nu are dreptul să dețină două funcții concomitent sau să cumuleze o altă muncă prin contract și să practice alte activități, cu excepția celor științifice, didactice sau de creație.

(13) Instituțiile de învățământ privat aplică programe și planuri de studii, metode de instruire similare sau alternative celor de stat dacă acestea sînt avizate pozitiv de Ministerul Educației și asigură realizarea standardelor educaționale de stat.

(14) În instituțiile de învățământ privat, posturile didactice se ocupă în aceleași condiții și în baza acelorași criterii stabilite pentru ocuparea posturilor didactice din învățământul de stat. Retribuirea muncii în învățământul privat se efectuează conform statutului propriu, legislației muncii și nu poate fi inferioară retribuirii din învățământul de stat.

(15) Cadrele didactice din învățământul privat preșcolar și primar trebuie să aibă norma de bază în instituția de învățământ respectivă. În instituțiile de învățământ privat de tip gimnazial, liceal, secundar profesional, mediu de specialitate și superior universitar, cel puțin 60% din cadrele didactice trebuie să fie angajate cu norma de bază în instituția de învățământ respectivă.

(16) Cadrele didactice și auxiliare din învățământul privat activează în baza legislației și contractelor de muncă încheiate cu conducerea instituției respective.

(17) În învățământul privat, taxele de școlarizare se stabilesc de fiecare instituție de învățământ, în funcție de cheltuielile necesare pentru realizarea scopurilor statutare, cu avizul Ministerului Educației.

(18) Finanțarea instituțiilor de învățământ privat se efectuează din sursele fondatorilor, din taxele de școlarizare, din sponsorizări, credite, donații. Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat, în limitele normativelor instituțiilor de stat, în modul stabilit de Guvern.

(19) Instituțiile de învățământ privat nu pot fi înființate prin privatizarea instituțiilor de învățământ de stat.

(20) Instituțiile de învățământ privat trebuie să dispună, cu titlu de proprietate, de bază materială adecvată pentru desfășurarea procesului instructiv-educativ conform standardelor educaționale de stat. Ele trebuie să dispună, în mod obligatoriu, de săli de studii, de laboratoare cu dotare corespunzătoare, de bibliotecă dotată cu fond de carte adecvat conținutului disciplinelor și nivelului instituțiilor și constituită, în cazul instituțiilor de învățământ superior universitar, mediu de specialitate și secundar profesional, din cel puțin 3 mii de titluri de carte.

(21) Autoritățile administrației publice locale pot transmite, contra plată, în proprietatea instituțiilor de învățământ privat clădiri, terenuri pentru construcții, materiale pentru organizarea procesului instructiv-educativ. Ele pot contribui, de asemenea, la perfecționarea cadrelor didactice, la întreținerea elevilor și studenților, precum și la consolidarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ privat.

(22) Instituțiile de învățământ privat sînt obligate să prezinte Ministerului Educației rapoarte de activitate anuale, precum și alte informații, în conformitate cu legislația în vigoare.

Aspecte de Drept comparat

6. Într-un studiu făcut în 2007 pentru Ministerul educației din Quebec, Canada se menționează că din țările UE doar în Grecia Statul nu contribuie direct prin contribuții financiare la finanțarea școlilor private.¹

Pretinsele încălcări ale Constituției.

7. Considerăm că norma din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014, "(18) ... Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat..." – care exclude posibilitatea ca elevii din clasele liceale ale școlilor private să fie finanțate de Stat le îngreșește copiilor care își desfășoară studiile în clasele liceale din instituțiile private de învățământ dreptul la învățătură (educație), contrar art.35 din Constituție. Prin aceeași normă, contrar art.16 din Constituție, acești copii sunt discriminați în raport cu copiii care își desfășoară studiile în clasele liceale din instituțiile publice de învățământ. Excluderea finanțării de la bugetul de stat a copiilor din clasele liceale ale instituțiilor private de învățământ, în lipsa unor reguli sau excepții care ar permite finanțarea publică, cel puțin în anumite situații, încalcă dreptul părinților garantat de alin. 9 art.35 din Constituție de a alege sfera de instruire a

¹ Bernard Vermot-Desroches, Finanțarea publică a învățământului privat în Quebec, Studiu realizat pentru Ministerul Educației din Quebec, 2007, p.32, http://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/reseau/ens_prive/etablisements_prives.pdf.

copiilor. Concomitent, această normă discriminează instituțiile private de învățământ în raport cu instituțiile publice de învățământ care au clase liceale 10-12. Această discriminare a instituțiilor private de învățământ în raport cu instituțiile publice de învățământ duce, la rândul său, la încălcarea art.126 din Constituție care garantează orientarea socială a economiei Republicii Moldova, în care proprietatea privată și proprietatea publică este antrenată în concurență liberă. Norma dată încalcă art.1 (3) din Constituție odată ce ea restricționează disproporționat demnitatea umană și dreptul la libera dezvoltare a personalității umane a elevilor care nu pot să-și permită învățătura în clasele liceale din școlile private.

În Drept

Cu privire la admisibilitate.

8. Deși Legea învățământului 547/21.07.95 a fost abrogată și nu mai este în vigoare, ea continuă să producă efecte juridice și în prezent. În particular, art.36 alin.18 al acestei legi a servit ca temei pentru Curtea de Apel Chișinău să admită doar parțial pretențiile reclamantului – Liceul de Limbi Moderne și Management în cadrul procesului civil pendinte la moment în fața CSJ. În acest context, reiterăm cele constatate de Înalțul For Constituțional în Hotărârea sa nr.2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) (Sesizarea nr.55b/2015) ” 73. *În acest context, pornind de la natura excepției de neconstituționalitate, ea poate fi ridicată atât asupra actelor în vigoare, cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, cât și asupra actelor care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă în soluționarea cauzei.”*

Cu privire la Fond

9. **Mecanismul de finanțare al școlilor.** Din anul 1999, cu scopul de a crește nivelul de auto-guvernare, finanțarea educației a început să fie efectuată pe baza unui singur normativ: estimări pe cap de copil². Un sistem asemănător de finanțare, posibil mai perfecționat, se menține și astăzi: finanțare în bază de cost standard per elev.³ **Deci, sistemul de finanțare este construit după principiul că finanțarea este conectată la elev și nu este în legătură cu școală, de aceea trebuie să urmeze elevul, dacă acesta decide să schimbe școala. Astfel, Statul nu finanțează școala (publică) ca atare, dar elevii din acea școală, care învață untr-un anumit număr. Mărimea finanțării depinde de numărul de elevi, dar nu de mărimea școlii. Am mai putea spune că, într-un anumit fel, în așa sistem – finanțarea per elev capătă un caracter personalizat în sensul că elevul nu poate rămâne fără finanțare, deoarece Statul este obligat să o planifice. Iar dacă elevul decide să se transfere într-o școală privată – Statul poate face o economie!... Și eventual, să direcționeze finanțarea pentru acest elev la reparația unui gard al unei școli publice.**

10. Rapoartele experților independenți constată că deși s-a putut nota anumite reforme la nivelul programului curricular și a organizării școlilor, optimizarea rețelelor de școli și introducerea unor instrumente mai convingătoare de creștere a eficienței bugetare nu au fost înregistrate. Într-un sistem de finanțare existent în RM, cu cât o anumită școală are mai puțini elevi cu atât posibilitatea de a achita corespunzător salariile profesorilor și de a aloca bani pentru necesitățile de întreținere și dezvoltare este

² IDIS Viitorul, Studiu ”Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii”, 2008, <http://old.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=299&id=1304&t=/STUDII-IDIS/Social/Policy-brief-Finantarea-educatiei-preuniversitare;>

³ Hotărârea Guvernului nr.868 din 08.10.2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea

mai mică.⁴ În legătură cu aceasta problema esențială nu este dacă finanțarea învățământului pre-universitar este mare ori mică luată global ca procent din PIB sau ca sumă globală transferată unei anumite școli, ci dacă ea este adecvată/suficientă ori nu, și cum poate fi raționalizat și dezvoltat sistemul finanțării educației publice.

11. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională (HCC 27/1998) a statuat că *"Dreptul la învățătură constituie unul dintre cele mai importante drepturi sociale ale omului. Acest drept creează premisele necesare pentru afirmarea plenară a personalității și a demnității umane, precum și pentru dezvoltarea întregii societăți. De nivelul potențialului intelectual al persoanei depinde nu numai promovarea persoanei pe scara socială și statutul ei social, dar și progresul societății în ansamblu, evoluția vieții economice, sociale și culturale.... Dreptul la învățătură este un drept complex prin conținutul său și prin numărul mare de subiecte implicate în realizarea lui. Este de remarcat nu numai multitudinea de componente ale conținutului acestui drept, dar și specificul juridic ce rezultă din îmbinarea libertății cu obligația, deoarece dreptul la învățătură este în același timp și o îndatorire. Aceasta explică obligativitatea unor forme de învățământ (învățământul general obligatoriu). Conținutul mixt determină specificul reglementărilor constituționale și legale. Dreptul la învățătură, ca drept fundamental, urmează să fie asigurat în așa mod încât să ofere tuturor șanse juridice egale, ceea ce implică neadmiterea discriminărilor și privilegiilor... Cele menționate permit Curții Constituționale să concluzioneze că învățământul primar și învățământul secundar general este gratuit."*

12. Caracterul gratuit al învățământului în clasele liceale 10-12 este dictat și de Declarația Universală a drepturilor Omului, care în art.26 alin.(1) prevede că: *"Orice persoană are dreptul la învățătură; **învățământul trebuie să fie gratuit, cel puțin în ce privește învățământul elementar și general.** Învățământul elementar este obligatoriu. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor; accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor pe baza deplinei egalități, în funcție de merit".* În același sens merge și *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, care în art.13 dezvoltă prevederile Declarației, stabilind că *învățământul primar trebuie să fie obligatoriu și accesibil tuturor în mod gratuit; **învățământul secundar, tehnic și profesional, trebuie să fie generalizat și să devină accesibil tuturor prin toate mijloacele potrivite, în special prin instaurarea în mod progresiv a gratuității lui;** învățământul trebuie să devină accesibil tuturor în deplină egalitate, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele potrivite și în special prin **introducerea treptată a gratuității.** ECRI recomandă Statelor să asigure o **educație școlară obligatorie, gratuită și calitativă pentru toți**⁵.*

- Cu privire la încălcarea art.35 din Constituție dreptului la învățătură (educație) a copiilor din clasele liceale din instituțiile private de învățământ, luat separat sau combinat cu art.16 din Constituție

Învățământului ca prioritate națională.

13. În hotărârea nr.25 din 04.11.2004 Curtea Constituțională a statuat: *"Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem și unica autoritate legislativă a statului, pentru asigurarea realizării scopului de interes național, învățământul constituind o prioritate națională, este în drept să reglementeze cadrul organizatorico-juridic al instituțiilor de învățământ privat, precum și să instituie un regim special pentru*

⁴ IDIS Viitorul, Studiu "Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii", 2008, op.cit.

⁵ Recomandarea nr.10 din 15.12.2006 de politică generală a ECRI pentru lupta împotriva rasismului și discriminării rasiale în cadrul și prin intermediul educației școlare.

activitatea acestora.” Astfel, Jurisprudența Curții consacră ideea ”importanței învățământului ca prioritate națională”. Aici, merită de remarcat faptul că **în realizarea sarcinilor sistemului de educație, care este unul unitar, - participă și instituțiile private de învățământ.**

14. În Franța, la etapa promovării în octombrie 1959 a proiectului de lege care a reformat sistemul de finanțare a învățământului privat, comisia parlamentară Lapie (în numele fostului ministru a educației naționale care o prezida), având misiunea de a căuta o soluție pentru a reglementa raporturile dintre instituțiile de învățământ public și cel privat, a constatat: ”... Rezultă o constatare conform căreia, problema de fond rezidă în existența a două sisteme de învățământ, nu numai fără contacte și care se ignoră unul pe altul, dar, pe alocuri, concurente și aproape antagoniste... Anume această opoziție permanentă, exploatată foarte des de partizani pasionați, este contrară interesului națiunii”. [...].⁶

15. Mai târziu, acest proiect a devenit lege, reformând sistemul de finanțare a instituțiilor private de învățământ din bani publici, Parlamentul Francez votând astfel în interes național. Considerăm, că anume obiectivul de a apropia instituțiile publice de învățământ de cele private, inclusiv prin finanțarea din bani publici și a copiilor din clasele liceale a instituțiilor private, corespunde interesului național, dar nu crearea și menținerea de bariere artificiale între ele.

Garantarea dreptului la educație prin calitatea învățământului.

16. Calitatea învățământului înseamnă proces didactic de calitate cu cadre didactice de înaltă calificare, dar și infrastructură, care asigură respectarea igienei etc., corespunzătoare scopurilor și obiectivelor urmărite de instituțiile de învățământ, fie ele publice sau private (bloc de studii cu săli amenajate, biblioteci, cărți, tehnologii informaționale, săli de sport etc.).

17. Statul este obligat să mențină un anumit nivel de calitate a serviciului public de învățământ, care să nu fie una proastă, iar în situația în care menținerea sau garantarea acestui nivel de calitate de instituțiile publice se prezintă a fi o dificultate – apare obligația de a căuta alte căi alternative, în particular de a încuraja crearea, chiar susținerea, inclusiv financiară, a învățământului privat (primar și secundar general, inclusiv post-obligatoriu (conform situației existente în baza Legii Învățământului)). **Educația trebuie să fie calitativă, iar – o educație de calitate presupune și diversitate.**⁷

18. Serviciul public al Învățământului care constituie o prioritate națională, în lipsa resurselor publice adecvate, alocate eficient, care să stimuleze o concurență sănătoasă, în pofida unor eforturi care nu pot fi neglijate, a ajuns la o situație deplorabilă care este descrisă în numeroase rapoarte: ”... constatăm că numeroase probleme țin în continuare de asigurarea cu cadre pedagogice, în special în mediul rural. Salariile inadecvate și condițiile necorespunzătoare de muncă determină tinerii absolvenți ai universităților pedagogice să accepte orice altă muncă în locul unei angajări în școală, ori să plece din școală în căutarea unor salarii mai bune în străinătate. Rata de învățători ajunși la vârsta de pensionare a atins circa 1/5, în 2007... circa 2000 de învățători părăsesc anual școlile din RM, în temei datorită salariilor derizorii, a condițiilor de muncă proaste, dar și a lipsei de speranță că statutul social al învățătorului va deveni din nou prestigios și respectat. Cei rămași în școli sunt forțați de aceste împrejurări să solicite de la administrație cât mai multe ore de curs, ori să acopere subiecte pe care nu sunt specializați, în detrimentul calității educației.

⁶ Extrait du rapport final élaboré par la commission Lapie: ”Il en ressort un constat selon lequel, le problème de fond réside dans l'existence de deux enseignements, non seulement sans contacts et s'ignorant l'un l'autre, mais parfois concurrents et presque antagonistes [...]. C'est cette opposition permanente, exploitée trop souvent par des passions partisans qui est contraire à l'intérêt de la nation [...].”

⁷ Recomandarea nr.10 din 15.12.2006 de politică generală a ECRI, precitată.

2.3.3. În aceste condiții, plecarea din sistemul educației publice a devenit un fenomen aproape acceptat și de administrație și de cadrele pedagogice. Cei mai mulți dintre directorii de școală sunt convingși că nu pot întreprinde nimic ca să-și stabilizeze colectivele pedagogice. Studiile pe teren arată că numeroase discipline nu sunt predate în școli din cauza lipsei învățătorilor (științe sociale, muzică, limbi străine). În alte școli, aceste discipline sunt predate simultan de către învățători fără suficientă pregătire metodologică și de specialitate. Și, pentru că acest fenomen este mult mai specific mediului rural decât cel urban, polarizarea urban – rurală continuă cu ritmuri sporite, creând o mare discrepanță între cerere și ofertă, între posibilitățile financiare și cerințele moderne pentru educație. Lipsa de finanțare adecvată reprezintă cauza principală a deteriorării instituțiilor școlare, a sistemelor electrice și de încălzire, care sunt supuse adeseori unor deconectări neplanificate. Lipsa condițiilor sanitare reprezintă deja o regulă și nu o excepție în numeroase raioane ale RM. Degradarea infrastructurii fizice și sociale, sărăcia cronică a localităților și lipsa speranței de viață, reprezintă două linii de auto-evaluare puternic conectate la nivelul subiect de percepție a bunăstării populației”.⁸

19. Concluzia experților antrenati în evaluarea învățământului preuniversitar este că Moldova se confruntă astăzi cu o adevărată provocare epocală, urmând să convertească actuala sa infrastructură de școli într-o rețea de tip nou de școli primare, gimnaziale și liceale, admitând totodată că nu are resurse suficiente pentru această sarcină, și aparent, nici voință politică suficientă pentru a schimba dintr-odată situația existentă.⁹

20. În contextul obligației Statului de a asigura o instruire calitativă, notabilă este Decizia CtEDO în cauza *Soukromá základní škola Cesta k úspěchu v Praze, s.r.o., et Občanské sdružení Škola dětem contre la République tchèque* (no 8314/10, Decizia din 22 noiembrie 2011), în care Curtea, deși a declarat cererea inadmisibilă, a statuat că a găsit-o vădit neîntemeiată deoarece reclamanții nu au demonstrat că ”copiii au fost privați de acces la instituții școlare și nici că nivelul învățământului care le-a fost furnizat în aceste instituții era într-atât de jos încât aceasta ar echivala cu o negare a dreptului la instruire.”

21. Cele descrise și constatate mai sus în instituțiile preuniversitare publice mărturisesc despre încălcarea din partea Statului a obligației (natura juridică complexă a dreptului la educație) ce derivă din art.35 din Constituție de a presta un serviciu de calitate: în atare situație Statul este obligat să promoveze mai mult aspectele ce țin de ”libertatea” învățământului – finanțarea învățământului preuniversitar privat în clasele liceale fiind o alternativă (în special datorită mențiunii exprese a acestei alternative în alin.5 art.35 din Constituție, fiindu-i atribuită o valoare constituțională, prioritară în raport cu alte alternative posibile).

Dreptul la educație și grupurile (minoritățile) etnice.

22. În conformitate cu prevederile art.29 a Convenției privind Drepturile Copilului, scopul educației trebuie să fie dezvoltarea personalității copilului, a talentelor, abilităților mintale și fizice în cea mai deplină măsură. Educația trebuie să pregătească copilul pentru o viață adultă activă într-o societate liberă și să promoveze respectul pentru părinții copilului, identitatea lui culturală, limbă și valori, precum și pentru originea și valorile culturale ale altor naționalități.

23. Respectiv, pentru statele multinaționale, printre care și Republica Moldova, este extrem de important ca educația copiilor la toate nivelurile și etapele educaționale să fie orientată spre cultivarea

⁸ IDIS Viitorul, Studiu ”Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii”, 2008, <http://old.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=299&id=1304&t=/STUDII-IDIS/Social/Policy-brief-Finantarea-educatiei-preuniversitare;>

⁹ Ibidem;

respectului pentru identitatea culturală, limbă și valorile naționale ale țării în care copilul trăiește și ale țării de unde își trage originea, inclusiv prin prisma paralelelor dintre grupuri etnice, civilizații etc.

24. Recent, în mass-media a apărut o știre că în sfârșit liceul "M.Eminescu" din mun. Comrat a primit un autobus în dar de la autoritățile române, liceu care, de altfel, este singurul cu predare în limba română din regiune: și aici apare întrebarea – cum își realizează acești copii dreptul la educație, iar părinții dreptul de a alege școala, mai ales în situația în care în regiune există doar un singur liceu public cu predare în limba oficială a Statului și, concomitent, nu este stimulată oferta pentru liceu privat?

25. Un aspect adițional al dreptului la educație, conturat în ultimile decenii în statele civilizate, ține de suportul pe care Statul urmează să-l acorde școlilor private în general și școlilor gestionate de grupuri minoritare, în particular. Dreptul acestor școli de a primi suport derivă din dreptul indivizilor și a grupurilor de a influența conținutul educațional transmis copiilor (drepturile grupului). Acest aspect leagă dreptul pozitiv de a primi educație cu dreptul negativ de a alege și a influența curricula. Următoarea conexiune rezultă din faptul că **aspectele majore ale dreptului de a influența curricula rămân neefective fără asistența din partea Statului în implementarea lui. Astfel, dreptul de a institui școli private rar poate fi realizat fără un suport financiar din partea Statului. Dreptul la educație garantat de lege grupurilor minoritare pe baza culturii, religiei, limbii sau naționalității sunt lipsite de sens fără suportul din partea Statului.**¹⁰

26. Argumentele de mai sus își găsesc deplina reflecție în contextul Republicii Moldova: în țară nu există nici un liceu privat, care ar fi fondat de grupuri minoritare, deoarece acest lucru nu că este "greu", dar imposibil de realizat fără susținerea Statului. Iar acest lucru nu face altceva decât să golească de substanță art.10 alin.2 din Constituție prin care "*Statul recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase*"¹¹ și, concomitent art.35 din Constituție.

Cu privire la Discriminare.

27. Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului prevede în art.2 c) că nu sunt considerate că ar constitui discriminări situațiile de "*creare sau menținere de instituții de învățământ particulare dacă aceste instituții au drept obiect nu asigurarea excluderii unui grup oarecare, ci sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, dacă funcționalitatea lor corespunde acestui țel...*"

28. Art.7 (4) al Constiției Germaniei stipulează că "*dreptul de a institui școli private este garantat. Școlile private care servesc ca alternative școlilor publice vor solicita aprobarea Statului și sunt supuse reglementării din partea legilor Landului. Asemenea aprobare urmează a fi eliberată dacă școlile private nu sunt inferioare în raport cu școlile publice în ceea ce privește obiectivele educaționale, facilitățile puse la dispoziție sau calificarea profesională a cadrelor didactice și când segregarea elevilor, în funcție de mijloacele părinților lor, nu va fi astfel încurajată. Aprobarea va fi retrasă dacă situația economică și*

¹⁰ Tamir, Y, ' The Chronicle of a Preordained Failure ' in Chen, D, (ed.), Education towards the 21st Century, (1995) 425.

¹¹ A se vedea Raportul nr.03 din 07.04.2017 privind rezultatele vizitei în instituțiile private de toate formele organizatorico-juridice, genuri de activitate, care prestează servicii educaționale, http://isn.edu.md/sites/default/files/document/attachments/raport_institutii_privat.pdf;

g

legală a cadrelor didactice nu este asigurată adecvat.” Constituția Republicii Moldova, deși nu este la fel de vocală ca cea germană, totuși prin alin.5 art.35 conferă valoare adăogată constiuțională activității instituțiilor private de învățământ, ca alternativă instituțiilor publice.

29. Deci, Statul este obligat să ia măsurile necesare pentru a nu admite vreo segregare în instituțiile de învățământ, iar conducerea instituției de învățământ urmează să întreprindă acțiuni efective pentru a preveni orice formă de discriminare la locul de învățământ venită de la oricare parte implicată în procesul educațional (personalul pedagogic sau nepedagogic, elevi, studenți).

30. Astfel, în timp ce statul este obligat să ia măsuri ca dreptul la educație să fie realizat într-o manieră și spațiu ne-discriminator, în realitate asistăm la o lipsă de oportunități egale în a accede la învățatură, datorită la diverși factori cum ar fi diversitatea dintre regiuni, lipsa învățătorilor în diverse zone, mai ales rurale, diferențe în calitatea/calificarea personalului didactic, diferențe dintre școli privind accesul la diverse echipamente și tehnologii, sau lipsa de profesori și oportunități de a studia limba minorităților sau chiar a majorității, cum ar fi cazul Autonomiei Găgăuze. Și aici, nu ne rămâne decât să ne amintim constatările experților privind situația creată de cadrul legal contestat: ”polarizarea urban – rurală continuă cu ritmuri sporite, creând o mare discrepanță între cerere și ofertă, între posibilitățile financiare și cerințele moderne pentru educație.”¹²

31. Educația este factorul din cei mai importanți care formează statutul persoanei în societate. Mai mult, educația, dar în special cea secundară care este o punte de trecere spre studiile universitare, deseori este unica speranță a persoanei de a depăși barierele legate de trecutul economic dezavantajos al persoanei.

32. Astfel, lipsa de acțiuni efective din partea Statului în a garanta acces echitabil în clasele liceale din instituțiile private a dus la crearea situației în care **învățământul privat pre-universitar este un privilegiu**, situație în care, în prezent, noi avem doar 2 localități (Bălți și Ceadîr-Lunga) în afara mun. Chișinău în care două licee private din Chișinău și-au deschis filiale, iar în timpul aflării în vigoare a Legii Învățământului (până în 2014) doar în Ceadîr-Lunga exista treapta liceală în instituție privată. Această situație mărturisește cel mai convingător despre faptul că legislația în domeniul învățământului a generat o discriminare dintre copiii din mediul rural și cel urban, precum și discriminare în funcție de veniturile părinților acestor copii.¹³ La acest capitol, reamintim jurisprudența CtEDO în materia protecției grupurilor social dezavantajate (*D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], no. 57325/00, § 182, ECHR 2007-IV). Astfel de grupuri sociale, indiferent de originea etnică a membrilor săi, pot avea nevoie de asistență pentru a fi în stare de a beneficia efectiv de aceleași drepturi ca și majoritatea populației. În contextul art.14 din Convenție, această prevedere nu numai că nu interzice Statelor membre de a trata grupurile în mod diferit pentru a corecta ”inegalitățile de fapt” dintre ele, dar, mai mult, în anumite circumstanțe omisiunea de a încerca de a corecta inegalitatea prin tratament diferit, poate în sine însăși să ducă la încălcarea art.14. (*D.H. and Others v. the Czech Republic*, cited above, § 175; “Case relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium” v. Belgium (Merits), judgment of 23 July 1968, Series A no. 6, § 10; *Thlimmenos v. Greece* [GC], no. 34369/97, § 44, ECHR 2000-IV; and *Stec and Others v. the United Kingdom* [GC], no. 65731/01, § 51, ECHR 2006-...).

33. Finanțarea de către Stat a școlilor private, în cazul nostru a treptei liceale, ar determina reducerea costurilor suportate de școlile private și, respectiv, reducerea taxelor solicitate de la elevii care doresc să învețe în astfel de școli: în consecință, studiile liceale în instituțiile private devenind mai accesibile și comparabile după cost cu cele din instituțiile publice (ținând cont de plățile

¹² IDIS Viitorul, Studiu ”Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii”, 2008.

¹³ A se vedea Raportul privind rezultatele vizitei în instituțiile private de toate formele organizatorico-juridice, genuri de activitate, care prestează servicii educaționale.

neformale plătite de părinți sau taxe pentru orele de meditații), ar putea deveni și mai prezente în multe alte zone ale țării, depășind hotarele administrative ale mun. Chișinău.

34. O întrebare extrem de importantă și delicată este **dacă drepturile fundamentale pot genera alte drepturi la alocarea resurselor financiare necesare**. Analiză condițiilor de respectare a altor drepturi și libertăți ne dă un răspuns afirmativ la această întrebare. De exemplu, interdicția generală a torturii și a tratamentului inuman și degradant presupune inter alia și obligația Statului de a investi în infrastructura penitenciarelor pentru a asigura condiții minime de detenție; respectarea dreptului de acces la un tribunal, ca parte integrantă a procesului echitabil, presupune și investiții în infrastructura instanțelor de judecată (de exemplu pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități fizice-locomotorii în sediile instanțelor) etc. **Respectiv, Statul este obligat să investească în școlile private, la toate treptele și nivelele, care participă la realizarea interesului național de asigurare a dreptului la învățatură.**

- **Cu privire la încălcarea art.35 alin.9 din Constituție, luat separat sau combinat cu art.16 din Constituție – dreptul părinților de a alege sfera de instruire a copiilor**

35. În hotărârea sa nr.25 din 04.11.2004 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea învățământului nr.547-XIII din 21 iulie 1995 cu modificările și completările operate prin Legea nr.559-XV din 25 decembrie 2003 (Monitorul Oficial 208-211/28, 19.11.2004) Curtea Constituțională a reținut: ” *Aderînd la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, în conformitate cu prevederile art.13 alin.3 al acestuia, statul s-a angajat să respecte libertatea părinților de a alege pentru copiii lor instituții de învățămînt, alte decît cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minimale pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație.*”

36. Dreptul la educație și instruire, în primul rând în limba maternă, se asigură prin crearea numărului necesar de instituții de învățămînt, clase, grupe, precum și a condițiilor de funcționare a acestora. Deci, Statul trebuie să asigure crearea unei rețele de școli adaptată la necesitățile fluctuante ale societății. Diversitatea de profil a elevilor implică și o diferențiere pedagogică, unele școli putînd avea un proiect propriu cu obiective diferențiate și exigențe specifice. Școlile publice au la bază, în linii generale, aceeași filosofie a proiectului educațional, uneori apărînd necesitatea de a proteja copiii de la posibilele escapade arbitrare ale Statului. Dreptul părinților de a determina viitorul copiilor trebuie să fie o contrabalansă reală împotriva riscurilor care apar din folosirea învățămîntului de către Stat ca mijloc de indoctrinare.

- **Cu privire la încălcarea art.16 din Constituție – discriminarea instituțiilor private de învățămînt care asigură procesul de studii în clase liceale în raport cu instituțiile publice luat separat sau combinat cu art.126 din Constituție**

37. Art.35 din Legea învățămîntului a stabilit niște condiții extrem de rigide pentru înființarea și activitatea instituțiilor de învățămînt privat: condiții privind un capital social minim, salarizarea profesorilor, dotare tehnico-materială, taxele de școlarizare se stabilesc cu avizul Ministerului Educației etc. Pragul cerințelor se ridică odată ce instituția de învățămînt solicită a fi acreditată. Nu considerăm aceste cerințe abuzive, dar ele trebuie să fie corelate și proporționale cu careva ofertă, suținere din partea Statului care ar echilibra balanța cerințelor înaintate de Stat: finanțarea școlilor private este un răspuns adecvat, de exemplu odată ce acestea au fost acreditate.

38. În statele europene, instituțiile private de învățământ care îndeplinesc anumite cerințe de calitate, organizare sau funcționare și care au încheiat contract (de asociere) cu Statul, sunt recunoscute ca fiind parte integrantă a serviciului public de educație¹⁴.

39. În acest context, notabilă este faimoasa remarcă făcută de Curtea Supremă a SUA în cauza *Pierce v. Soc'y of Sisters*: "Teoria fundamentală a libertății pe care toate guvernele din această Uniune se întemeiază exclude orice putere generală a Statului de a-și standardiza copiii săi prin a-i forța să accepte instruirea doar de la învățători publici."¹⁵

40. Merită nu mai mică atenție și jurisprudența Consiliului Constituțional francez (CCF), care în Decizia n° 77-87 DC du 23 noiembrie 1977 a declarat: "afirmația din Preambulul Constituției din 1946 "organizarea învățământului public gratuit și laic la toate gradele este o obligație a Statului" nu exclude existența învățământului privat și nici acordarea de ajutor din partea Statului acestui învățământ în condițiile legii". De remarcat este faptul, că CCF a interpretat o normă mai generală din Preambulul Constituției din 1946, care este una destul de generală și nu face referință expresă la învățământul privat, pe când Constituția Republicii Moldova în alin.5 art.35 consacră expres garanția constituțională a activității învățământului privat.

41. Jurisprudența CCF nu este una izolată. În același sens merge și jurisprudența forului constituțional german. În faimosul caz *Hamburg Private School Case* din 8 aprilie 1987, care a dat un impuls enorm dezvoltării școlilor private, Primul senat a Curții Constituționale a stabilit că *dacă statul permite unei școli private să opereze la cererea părinților, atunci el trebuie să garanteze existența minimă a școlii*. Cu privire la excluderea de la finanțarea unor trepte sau forme de învățământ de la finanțarea din bani publici, Curtea Constituțională a ajuns la concluzia că *nici existența sau inexistența educației obligatorii și nici vârsta elevilor nu are vreo semnificație în a exclude de la subsidiere din partea Statului*.¹⁶

42. Într-o altă Decizie n° 99-414 din 8 iulie 1999 CCF a declarat că "legiuitorul este liber să subordoneze ajutorul Statului instituțiilor private de învățământ în funcție de natura și importanța contribuției lor la realizarea misiunii învățământului." Această jurisprudență a CCF a pus capăt principiului fundamentat pe ideia: "școlii publice – bani publici, școlii private – fonduri private".¹⁷

43. Serviciile educative, urmare a implimentării finanțării de tipul "cost standard per elev" și dezvoltării ofertei alternative în raport cu instituțiile publice de învățământ formează deja o quasi-piață, elevii având posibilitatea de a accede inițial la o școală publică, iar ulterior să se transfere în altă școală privată. Această realitate nu poate fi negată: însăși instituțiile publice sunt angajate într-o competiție după elevi/studenți, elocvent fiind exemplul disputei privind "admiterea 2017" la universitățile din Rep.Moldova.

44. Astfel, ar fi inechitabil, ba chiar abuziv, pe de o parte, Statul să garanteze o libertate iar, pe de altă parte, să instituie niște reguli dure de activitate, care fac greu realizabilă sau imposibilă supraviețuirea inițiativei private în lipsa unui sprijin financiar din partea sa.

¹⁴ A se vedea jurisprudența Consiliului Constituțional din Franța, Décision n° 77-87 DC du 23 novembre 1977, Décision n° 2009-591 DC du 22 octobre 2009, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank/download/2009591DC2009591dc.pdf>

¹⁵ *Pierce v. Soc'y of Sisters*, [1925] 268 US 510 (US).

¹⁶ 75 BverfGE 40 (1987).

¹⁷ Laurent Domingo, Sophie Hutier « Jurisprudence du Conseil constitutionnel », *Revue française de droit constitutionnel* 2010/3 (n° 83), p. 565-578.

44

45. Astfel, abordând lucrurile prin prisma Legii învățământului, **Instituțiile private de învățământ, după acreditarea acestora, urmează a fi privite ca prestând un serviciu public de educație și admise a fi finanțate de la bugetul de stat în limitele și modul stabilit de lege.** Statul nu compensează însă efortul acestor instituții private, care se ocupă cu educația unor cote importante de elevi și studenți pe bani privați.

Concluzii generale.

46. Astfel, în baza argumentelor invocate mai sus, considerăm că există o incertitudine privind constituționalitatea normei menționate din **Legea Învățământului care a fost aplicată de instanța de judecată**, iar conform Hotărârii pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), p.76 - în momentul în care judecătorul ordinar constată sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.

În urma celor menționate,

Solicităm:

- examinarea excepției de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității sintagmei " ... *Instituțiile de învățământ preșcolar, primar și gimnazial pot beneficia, după acreditarea acestora, și de finanțare de la bugetul de stat...* " din art.36 alin.18 din Legea învățământului nr.547 din 21 iulie 1995 sub aspectul excluderii treptei liceale a instituțiilor private de învățământ secundar general (preuniversitar) de la finanțare din partea Statului, prin prisma corespunderii cu art.1 (3), 10, 16, 35, 126 din Constituție.

Director

Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management"

Zaharii Aramă

Avocat

Vladimir Grosu



Seria MA

nr. 1077515

Biroul asociat de avocați

BAA „Protect Lex”

Cabinetul avocatului

Sediul mun. Chisinau, str. Serghei Lazo 40, et. 8

Telefonul 078888875

Adresa electronică grosuvladimir@gmail.com

MANDAT

din 01.11 2017

Avocatul Grosu Vladimir, nr. licenței 2910

din 24.12.2015, în conformitate cu:

1) Contractul de asistență juridică nr. 11c din 01.11.2017

2) Decizia coordonatorului Oficiului teritorial _____ al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat nr. _____ din _____

se împuternicește să acorde asistență juridică în cauza școala ȘP, liceul de Limbi

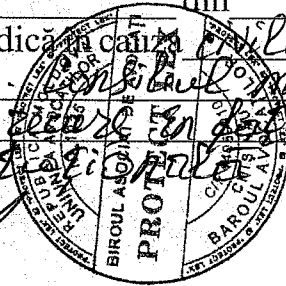
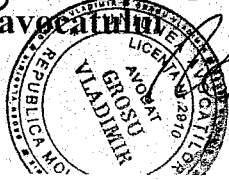
Moderne și Management c. Consiliul mun. Chisinau privind

incalzirea aerei, cerere de recuzare în fața Curții Supreme de

Justiție, Căsuța Constituțională

Semnătura avocatului

Ștampila



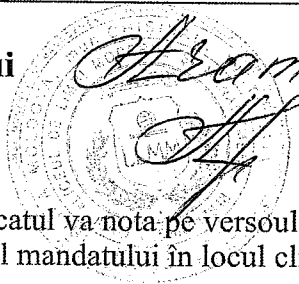
34

2

În conformitate cu art. 81 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, împuternicirile avocatului sînt: în formularea deplină a dispozițiilor normei citate, respectiv cu dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale, inclusiv de a semna cererea și de a o depune în judecată sau de a o expune în redacție nouă, completă, modifica (etc.); de a renunța total sau parțial la pretențiile din acțiune sau de a majora, extinde și reduce cuantumul acestor pretenții; de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii sau de a o recunoaște, de a recurge la mediere, de a încheia tranzacții, de a intenta acțiune reconvențională; de a primi și contesta orice act judecătoresc (prin apel, recurs sau revizuire) sau de a solicita schimbarea modului de executare; de a solicita amânarea sau eșalonarea executarea hotărârii. Corelat, în procedura executorie, precum este definit în articolul citat, reprezentantul este în drept să prezente titlu executoriu spre urmărire, să primească bunuri sau bani în temeiul hotărârii judecătorești. Drepturile conferite conform prezentului mandat sunt netransmisibile.

Numele și prenumele clientului

Astramă Zaharia



Semnătura clientului*

* Dacă se întocmește o procură, avocatul va nota pe versoul mandatului textul „Conform procurii anexate” și va semna versoul mandatului în locul clientului.

prima instanță: Judecătoria Centru, mun. Chișinău
jud. Natalia Sandu
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
jud. Nina Vascan, Vladislav Clima, Eugenia Fistican

ÎNCHEIERE

29 noiembrie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența

Președintele ședinței
Judecători

Maria Ghervas
Nicolae Craiu, Dumitru Mardari
Mariana Pitic și Luiza Gafton

examinând cererea depusă de către Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" împotriva Consiliul municipal Chișinău cu privire la încasarea alocațiilor pentru finanțarea desfășurării procesului de învățământ

c o n s t a t ă :

La 12 iunie 2014 Liceul de Limbi Moderne și Management a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului municipal Chișinău cu privire la încasarea alocațiilor pentru finanțarea desfășurării procesului de învățământ (f.d. 4-9, vol.I).

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că este o instituție privată de învățământ preșcolar, primar, gimnazial și liceal, activitatea căreia are drept scop educarea personalităților multilateral dezvoltate lingvistic, științific, estetic și fizic, cu cunoștințe fundamentale în tehnologiile moderne ale managementului economic și politic. Menționează că prin prisma normelor de drept în vigoare, elevii din învățământul general obligatoriu, inclusiv din instituțiile private, beneficiază de alocații financiare pentru întreținere pe un an de studiu, fapt probat prin prevederile notelor metodologice privind elaborarea proiectelor de buget la ramura "Învățământ" pe anii 2006 (1 725,11 lei per elev), 2007 (1 767,137 lei per elev), 2008 (3 400 lei per elev), 2009 (3 519,74 lei per elev), 2010 (5 255,38 lei per elev), 2011 (5 490,19 lei per elev) și deciziile Consiliului mun. Chișinău cu privire la aprobarea bugetului municipal pe anii 2012 (6 127 lei per elev), 2013 (6 282 lei per elev), 2014 (6 929 lei per elev).

Astfel, pentru perioada anilor de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014, Liceului de Limbi Moderne și Management urma a-i fi acordată suma de 5 541 2 383,79

lei cu titlu de alocații pentru desfășurarea procesului de învățământ, însă finanțarea nu a avut loc deoarece autoritățile municipale refuză să aloce mijloacele financiare respective, deși conform art. 36 alin. (18) al Legii învățământului nr.547 din 21 iulie 1995, finanțarea instituțiilor de învățământ privat se efectuează și de la bugetul de stat, în limitele normativelor instituțiilor de stat în modul stabilit de Guvern, iar potrivit art. 21 al aceleiași Legi, autoritățile administrației publice locale pot contribui la întreținerea elevilor și studenților, stabilind și aprobând cotele anuale de subvenționare a sistemului de învățământ de la bugetul de stat, precum și normele de asigurare materială a elevilor și studenților.

Reclamantul susține că, la 08 aprilie 2014 s-a adresat către Consiliul municipal Chișinău cu cerere prin care a solicitat examinarea posibilităților de finanțare pentru elevii care își fac studiile în cadrul liceului, în limitele stabilite pentru instituțiile publice pe perioada anului 2006 - prima jumătate a anului 2014, dar prin răspunsul nr .04-109/2389 din 08 mai 2014, Consiliul municipal Chișinău s-a expus doar pe marginea cerinței privind alimentația gratuită a elevilor claselor I-IV din Liceul de Limbi Moderne și Management pentru anii 2008-2014, lăsând fără examinare capătul de cerere privind dispunerea finanțării pe bază de formulă a instituției cu achitarea alocațiilor aferente.

Învederează că elevii care își fac studiile la Liceu reprezintă o parte din populația școlară supusă învățământului general obligatoriu. Iar abținerea autorităților municipale de la finanțarea instituției de învățământ privat cu instruirea copiilor ce cad sub incidența noțiunii de învățământ de stat obligatoriu, este ilegală și neîntemeiată, Consiliul municipal Chișinău obținând de la bugetul public național mijloace financiare pentru finanțarea desfășurării procesului de învățământ, motiv pentru care statul nu poate invoca drept scuză lipsa mijloacelor disponibile.

Reclamantul invocă că în cazuri similare speței supuse judecării, Consiliul municipal Chișinău a fost obligat să achite mijloacele financiare necesare pentru întreținerea elevilor din instituții private de învățământ, astfel prin prisma art. 123 alin. (2) CPC, soluțiile judecătorești respective urmează să servească drept model la judecarea prezentului litigiu.

Solicită Liceul de Limbi Moderne și Management încasarea de la Consiliul municipal Chișinău a mijloacelor financiare pentru finanțarea elevilor care își fac studiile la Liceu în sumă de 5 541 383,79 lei pentru desfășurarea procesului de învățământ pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014, precum și compensarea cheltuielilor de judecată aferente.

Prin hotărârea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 21 octombrie 2014 acțiunea a fost admisă integral (f.d. 192, 213-222, vol.I). S-a încasat de la Consiliul municipal Chișinău în beneficiul Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management" a sumei de 5 541 383,79 lei cu titlu de mijloace financiare pentru finanțarea elevilor pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014.

Prin încheierea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 20 noiembrie 2014 (f.d. 195, vol.I) s-a corectat eroarea materială evidentă din cuprinsul dispozitivului hotărârii din 21 octombrie 2014, în dispozitiv fiind inclusă și sintagma referitor la încasarea de la Consiliul municipal Chișinău în beneficiul Liceului de Limbi Moderne și Management a taxei de stat în mărime de 5 000 lei.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2015 (f.d. 239, 241-250) a fost admis apelul declarat de către Consiliul Municipal Chișinău, casată hotărârea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 21 octombrie 2014 și încheierea aceleiași instanțe din 20 noiembrie 2014, fiind pronunțată o nouă hotărâre de admitere integrală a acțiunii cu încasarea de la Consiliul municipal Chișinău în beneficiul Liceului de Limbi Moderne și Management a sumei de 5 541 383,79 lei pentru finanțarea elevilor pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014 și în beneficiul statului a sumei de 5 000,00 lei cu titlul taxei de stat.

Se reține că Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 17 iunie 2015 a casat hotărârea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 21 octombrie 2014, invocând drept argument de bază interpretarea și aplicarea eronată a normelor de drept procedural și anume faptul că instanța de fond a emis încheierea Judecătoriei Centru mun. Chișinău din 20 noiembrie 2014 de corectare a erorii, în lipsa condițiilor prevăzute de art. 249 CPC în acest sens, încheierea respectivă fiind neîntemeiată.

De asemenea, instanța de apel a menționat că dispozitivul hotărârii din 21 octombrie 2014 diferă de cel al hotărârii integrale, în ultimul enunțându-se suplimentar și despre încasarea taxei de stat. În ceea ce privește fondul cauzei, Curtea de Apel Chișinău a dat o argumentare și o soluție similară Judecătoriei Centru mun. Chișinău.

La 03 septembrie 2015 Consiliul municipal Chișinău prin intermediul reprezentantului Crețu Maria (procura nr. 07-116/18 din 12 ianuarie 2015) a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2015, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii (f.d. 1-4, vol.II).

Prin decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Consiliul municipal Chișinău a fost admis, a fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2015, cu restituirea pricinii spre rejudecare la instanța de apel în alt complet de judecată (f.d. 16-27, vol. II).

La data de 17 mai 2017, Curtea de Apel Chișinău a adoptat decizia nr. 2ac-656/16 prin care a fost respins apelul declarat de Primăria mun. Chișinău, a fost admis apelul declarat de Consiliul municipal Chișinău și modificată hotărârea Judecătoriei Centru, municipiul Chișinău din 21 octombrie 2014, prin micșorarea cuantumului mijloacelor financiare pentru finanțarea elevilor Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management" pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014, încasate de la Consiliul municipal Chișinău de la suma de 5541383,79 lei până la suma de 4027165,35 lei.

În motivarea soluției sale, instanța de apel a constatat că în temeiul alin.(18) art. 36 din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la data de 24 noiembrie 2014, pot beneficia după acreditare, de finanțare de la bugetul de stat doar instituțiile de învățământ privat preșcolar, primar și gimnazial, cu excepția celui liceal. Astfel, deoarece legea nu prevede alocații pentru elevii din clasele liceale, au fost respinse pretențiile în privința încasării mijloacelor financiare pentru finanțarea învățământului liceal și respectiv a fost micșorat quantumul mijloacelor financiare care urmează a fi alocate pentru desfășurarea procesului de învățământ în Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management", pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014, de la suma de 5541383,79 lei până la suma de 4027165,35 lei.

La data de 11 august 2017, Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management", nefiind de acord cu decizia instanței de apel, prin intermediul reprezentatului său, avocatul Agachi Tatiana, a declarat recurs, prin care a solicitat admiterea recursului, examinarea problemei în fond cu dispunerea modificării deciziei Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2017, prin majorarea quantumului mijloacelor financiare pentru finanțarea elevilor Liceului de Limbi Moderne și Management, pentru anii de studii 2006 – prima jumătate a anului 2014, încasate de la Consiliul municipal Chișinău de la suma de 4027165,35 lei până la suma 5387876,06 lei (f.d. 2-12, vol.III).

La data de 06 noiembrie 2017, directorul Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management", Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu (reprezentant în baza mandatului avocațial MA nr. 1077515), în interesele Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management" au înaintat cerere de ridicare a excepției de neconstituționalitate, invocând faptul că norma legală pe care și-a întemeiat Curtea de Apel Chișinău soluția adoptată și anume alin.(18) art. 36 din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995 este contrară Constituției Republicii Moldova, în particular cu art. art. 1 alin. (3), 10, 16, 35,126.

Reprezentanții Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management" solicită sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova și suspendarea procesului civil până la examinarea respectivei sesizări de către Curtea Constituțională.

Studiind cererea depusă de reprezentanții Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management", directorul Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că urmează a fi admisă cu remiterea acesteia Curții Constituționale și suspendarea procesului din următoarele motive.

Conform art. 135 alin. (1) lit. a) Constituția Republicii Moldova și art. 4 alin. (1) Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În conformitate cu art. 12¹ alin. (1) Codul de procedură civilă, dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja

aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Curtea Constituțională în punctele 77, 79, 82 și 87 din hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 a constatat că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată de către:

(1) instanța de judecată din oficiu, care, respectând principiul supremației Constituției, nu este în drept să aplice o normă în privința căreia există incertitudini de constituționalitate;

(2) părțile în proces, inclusiv reprezentanții acestora, drepturile și interesele cărora pot fi afectate prin aplicarea unei norme neconstituționale la soluționarea cauzei.

Controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate.

Dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil. Această cale indirectă, care permite cetățenilor accesul la justiția constituțională, oferă, de asemenea, posibilitate Curții Constituționale, în calitate sa de garant al supremației Constituției, să-și exercite controlul asupra puterii legiuitoare cu privire la respectarea catalogului drepturilor și libertăților fundamentale.

Curtea Constituțională a mai reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Pct. 73 al hotărârii precitate, indică că pornind de la natura excepției de neconstituționalitate, ea poate fi ridicată atât asupra actelor în vigoare, cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din constituție, cât și asupra actelor care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinată în soluționarea cauzei.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că în speță sunt întrunite condițiile necesare stabilite de Curtea Constituțională în hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate, având în vedere că obiectul excepției, prevederile alin.(18) art. 36 din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014, intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, excepția este ridicată de reprezentanții recurentului Instituției Private "Liceul de Limbi Moderne și Management" directorul Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu, și că prevederile

alin.(18) art. 36 din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995 au fost aplicate la soluționarea cauzei de instanțele ierarhic inferioare, precum și faptul că nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale pe acest obiect, din care considerente cererea urmează a fi admisă.

În conformitate cu art. 260 alin. (1) lit. e) Codul de procedură civilă, instanța judecătorească este obligată să suspende procesul în cazul ridicării excepției de neconstituționalitate.

Ca rezultat al admitterii cererii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a suspenda procesul.

În conformitate cu art. 12¹, art. 260 alin. (1) lit. e), art. 269-270 Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d i s p u n e :

Se admite cererea depusă de reprezentanții Instituției Private ”Liceul de Limbi Moderne și Management”, directorul Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se remite Curții Constituționale cererea reprezentanților Instituției Private ”Liceul de Limbi Moderne și Management”, directorul Zaharii Aramă și avocatul Vladimir Grosu privind controlul constituționalității prevederilor alin.(18) art. 36 din Legea învățământului nr. 547 din 21 iulie 1995, în vigoare până la 24 noiembrie 2014.

Se suspendă procesul în cauza civilă la cererea de chemare de judecată depusă de Instituția Privată ”Liceul de Limbi Moderne și Management” împotriva Consiliului municipal Chișinău cu privire la încasarea alocațiilor pentru finanțarea desfășurării procesului de învățământ

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței	<i>/semnătura/</i>	Maria Gervas
Judecători	<i>/semnătura/</i>	Nicolae Craiu
	<i>/semnătura/</i>	Dumitru Mardari
	<i>/semnătura/</i>	Mariana Pitic
	<i>/semnătura/</i>	Luiza Gafton

Copia corespunde originalului
Judecător



Luiza Gafton